

Sygn. akt II Ca 1650/17

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział II Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Nowak (sprawozdawca)

Sędziowie: SO Anna Koźlińska

SO Katarzyna Serafin - Tabor

po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2017 roku w Krakowie

na rozprawie

sprawy z wniosku (...) Spółki Akcyjnej w K.

przy uczestnictwie Gminy Miejskiej K.

o zasiedzenie służebności

na skutek apelacji wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie z dnia 23 maja 2017 roku, sygn. akt I Ns 52/16/S

postanawia: oddalić apelację.

SSO Katarzyna Serafin - Tabor SSO Anna Nowak SSO Anna Koźlińska

Sygn. akt: II Ca 1650/17

UZASADNIENIE

postanowienie z dnia 6 grudnia 2017 roku.

(...) S.A. z siedzibą w K. wniosła o stwierdzenie nabycia w drodze zasiedzenia przez swojego poprzednika prawnego (...) S.A. z dniem 1 lutego 2009 roku służebności o treści odpowiadającej obecnej służebności przesyłu polegającej na prawie posadowienia urządzeń energetycznych zlokalizowanych na nieruchomości objętej księgą wieczystą (...) stanowiącej działkę nr (...) (...) Ś., położonej przy ul. (...)/(...) w K., w postaci odcinka linii kablowej SN 15 kV i linii kablowej NN kV od/do stacji transformatorowej nr (...) wraz z wolnostojącą stacją transformatorową 15/0,4 kV o nr eksploatacyjnym (...) oraz prawie dostępu do przedmiotowych urządzeń energetycznych w celu eksploatacji, konserwacji, napraw, modernizacji, remontów i usuwania awarii istniejących urządzeń energetycznych. W uzasadnieniu żądania wskazano, iż uczestnik Gmina Miejska K. jest właścicielem nieruchomości objętej księgą wieczystą (...) stanowiącej działkę nr (...) (...) Ś., położonej przy ul. (...)/(...) w K.. Linia kablowa SN 15 kV i linia kablowa NN kV do/od stacji transformatorowej nr (...) wraz z wolnostojącą stacją transformatorową nr (...) została wybudowana w 1965 roku na podstawie dokumentacji wymaganej przez ówczesnie obowiązujące przepisy. Od tego czasu przebieg linii pozostał niezmieniony, a wnioskodawca utrzymywał na nieruchomości powyższe urządzenia, eksploatując je, dokonując konserwacji, okresowych przeglądów i napraw. Okres zasiedzenia rozpoczął się w dniu 1 października 1990 roku i upłynął w dniu 31 stycznia 2009 roku, gdyż ulegał skróceniu o czas pomiędzy 1 lutego 1989 roku, a 30 września 1990 roku na podstawie przepisu art. 10 ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny. Wnioskodawca doliczył okres posiadania swoich poprzedników prawnych, a to Zakładu (...) (od dnia 1 lutego

1989 roku do dnia 20 lipca 1993 roku), Zakładu (...) S.A. (od dnia 20 lipca 1993 roku). Przeniesienie posiadania służebności następowało wraz z przeniesieniem posiadania urządzeń elektrycznych.

Na rozprawie w dniu 15 grudnia 2016 roku pełnomocnik (...) S.A. sprecyzował, iż wnioskodawca domaga się zasiedzenia służebności przesyłu, a nie jak wskazano we wniosku służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Uczestnik Gmina Miejska K. wniosła o oddalenie wniosku.

Uzasadniając swoje stanowisko wskazała, iż pismem z dnia 5 marca 2015 roku wystąpiła do wnioskodawcy o złożenie wniosku o ustanowienie służebności przesyłu. Gmina Miejska K., podniosła nadto, iż wnioskodawca powinien wykazać od kiedy jego poprzednik przystąpił do kompleksowej eksploatacji infrastruktury energetycznej na podstawie wiarygodnych dokumentów, a nie tylko zeznań świadków. Ponadto zdaniem uczestnika nie jest możliwym zasiedzenie służebności przez poprzednika wnioskodawcy, gdyż trwałe urządzenie zostało wykonane przez właściciela nieruchomości, a nie przez posiadacza służebności. Zdaniem Gminy Miejskiej K., po stronie posiadacza nie zachodziła dobra wiara.

Postanowieniem z dnia 23 maja 2017 roku Sąd Rejonowy dla Krakowa –Śródmieścia w Krakowie oddalił wniosek oraz zasądził od wnioskodawcy (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. na rzecz uczestnika Gminy Miejskiej K. kwotę 480,00 zł tytułem kosztów postępowania.

W uzasadnieniu Sąd Rejonowy wskazał, iż bezspornym w sprawie było, że Gmina Miejska K. jest właścicielem nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) obręb 61 Ś., położonej przy ulicy (...)/(...) w K., dla której Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Na powyższej nieruchomości posadowione są urządzenia energetyczne w postaci wolnostojącej stacji transformatorowej 15/0,4 kV o nr eksploatacyjnym (...) oraz odcinka linii kablowej SN 15 kV i linii kablowej NN kV do/ od wskazanej stacji transformatorowej nr (...). Od chwili wybudowania, przebieg przedmiotowej linii energetycznej nie został zmieniony.

Do dnia 1 lutego 1989 roku właścicielem zarówno nieruchomości stanowiącej działkę nr (...), jak i przedsiębiorstwa energetycznego był Skarb Państwa. Urządzenia energetyczne zostały wybudowane w 1965 roku przez Skarb Państwa na należącym do niego gruncie.

W dniu 1 lutego 1989 roku doszło do przeniesienia na rzecz Przedsiębiorstwa Państwowego Zakładu (...) własności urządzeń energetycznych. Dnia 20 lipca 1993 roku własność przedmiotowych urządzeń została przeniesiona na jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod nazwą Zakład (...) Spółka Akcyjna w K.", która w dniu 1 lipca 2004 roku zmieniła swoje oznaczenie na (...) S.A. W dniu 1 września 2011 roku (...) S.A. z siedzibą w K. przejęła (...) S.A.

Od 1 lutego 1989 roku pomiędzy właścicielem urządzeń energetycznych, a właścicielem nieruchomości nie została zawarta żadna umowa regulująca możliwość korzystania z nieruchomości.

W następstwie komunalizacji, z dniem 27 maja 1990 roku, własność nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) przeszła ze Skarbu Państwa na Gminę Miejską K..

Sąd Rejonowy ustalił także, że wnioskodawca oraz jego poprzednicy prawni utrzymywali urządzenia energetyczne, eksploatowali je oraz dokonywali konserwacji, okresowych przeglądów oraz napraw. Przedmiotowe urządzenia od chwili powstania zasilają w prąd kilkaset osób.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zeznań świadków i przedłożonych do akt dokumentów. Dowody nieosobowe nie były kwestionowane przez strony oraz nie budziły wątpliwości Sądu w zakresie ich autentyczności. Sąd za wiarygodne uznał również zeznania świadków i ustalił w oparciu o nie istotne okoliczności sprawy. Sąd wskazał również, iż w istocie stan faktyczny w niniejszej sprawie był bezsporny. Okoliczność zakwestionowana przez

uczestnika Gminę Miejską K., łączyła się wyłącznie ze sposobem i okresem korzystania przez wnioskodawcę z urządzeń energetycznych.

W motywach rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał, iż w świetle art. 305⁽¹⁾ k.c., art. 305⁽⁴⁾ k.c. oraz 292 k.c. dopuszczalne jest nabycie służebności przesyłu w drodze zasiedzenia. Przepisy regulujące służebność przesyłu weszły w życie jednak dopiero w dniu 3 października 2008 roku na mocy ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw. Pomimo jednakże braku przed tą datą regulacji prawnych dotyczących służebności przesyłu, okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności. Służebność przesyłu polega na uprawnieniu właściciela urządzeń służących odprowadzaniu lub doprowadzaniu energii elektrycznej do korzystania w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń, a przesłanki zasiedzenia służebności gruntowej, w tym z uwagi na treść art. 305⁽⁴⁾ k.c. również służebności przesyłu, uregulowane zostały w art. 292 k.c. oraz w art. 172 – 176 k.c. stosowanych odpowiednio. Przy czym posiadanie prowadzące do zasiedzenia służebności polega na faktycznym korzystaniu z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność. Władanie w zakresie służebności gruntowej, a w konsekwencji też służebności przesyłu, kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne. W okolicznościach niniejszej sprawy pomimo wybudowania urządzeń energetycznych w 1965 roku, dopiero od 1 lutego 1989 roku można mówić o posiadaniu służebności przez poprzednika prawnego wnioskodawcy. Do dnia 1 lutego 1989 roku właścicielem zarówno nieruchomości stanowiącej działkę nr (...), jak i urządzeń przesyłowych był zatem Skarb Państwa, a przedsiębiorstwo energetyczne wykonywało swoje zadania na rzecz Skarbu Państwa z uwagi na zasadę jednolitości państwowej, uregulowaną w art. 128 k.c. Właścicielem nieruchomości obciążonej jak i posiadaczem służebności przesyłu był Skarb Państwa, a zatem nie mogło w ogóle w tym czasie dojść do zasiedzenia służebności. Z dniem 1 lutego 1989 roku uchylona została zasada jednolitości państwowej, a właścicielem urządzeń przesyłowych stało się Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...). Z tą chwilą powyższy podmiot stał się posiadaczem służebności i korzystał z nieruchomości Skarbu Państwa tym zakresie. Pomimo to jednak aż do dnia 1 października 1990 roku obowiązywał art. 177 k.c., zgodnie z którym przepisów o nabyciu własności przez zasiedzenie nie stosowało się, jeżeli nieruchomość była przedmiotem własności państwowej. Nie mniej jednak wcześniej, bo z dniem 27 maja 1990 roku na podstawie ustawy z dnia 10 maja 1990 roku przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych, nieruchomość stanowiąca działkę nr (...) stała się własnością Gminy Miejskiej K.. Stąd od tej chwili, możliwym było zasiedzenie służebności na przedmiotowej nieruchomości, gdyż zakaz z art. 177 k.c. nie miał zastosowania. Wbrew zatem twierdzeniom wnioskodawcy, termin zasiedzenia służebności biegł od dnia 27 maja 1990 roku, przy czym - zgodnie z art. 10 ustawy z 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny - ulegał on skróceniu o czas, w którym nieruchomość była własnością państwową tj. o okres od dnia 1 lutego 1989 roku do dnia 26 maja 1990 roku. W ocenie Sądu nie budził wątpliwości także fakt, iż powyższa służebność przesyłu polegała na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia, albowiem na przedmiotowej nieruchomości posadowiona była stacja transformatorowa oraz linie energetyczne, które od 1965 roku nie były zmieniane. Powyższe urządzenia przesyłowe zasilaly w prąd kilkaset osób, a wnioskodawca i jego poprzednicy dokonywali ich regularnych przeglądów, napraw oraz konserwacji. Skoro zatem początek okresu posiadania prowadzący do zasiedzenia służebności biegł od dnia 27 maja 1990 roku to na tą chwilę należy badać dobrą lub złą wiarę posiadacza. Mając na uwadze, w zasadzie nie kwestionowany stan faktyczny, Sąd uznał, iż Przedsiębiorstwo Państwowe „Zakład Energetyczny (...)” w dniu 27 maja 1990 roku, tj. w chwili objęcia służebności przesyłu w posiadanie prowadzące do jej zasiedzenia, znajdowało się w złej wierze. Posiadacz, wiedział bowiem, że możliwość korzystania z nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu, nie została uregulowana z właścicielem nieruchomości, a to Gminą Miejską K.. Przedsiębiorstwo energetyczne, w chwili objęcia nieruchomości w posiadanie, nie legitymowało się jakimkolwiek uprawnieniem do ingerowania w sferę cudzej własności dla bieżącego utrzymania urządzeń przesyłowych. Poprzednik prawny wnioskodawcy, który miał świadomość takiego stanu prawnego, winien podjąć czynności mające na celu uregulowanie podstaw do korzystania z nieruchomości w zakresie służebności przesyłu, gdyż wiedział, iż nie przysługuje mu jakiejkolwiek prawo do nieruchomości. Wobec ustalenia, iż w chwili uzyskania posiadania, poprzednik prawny wnioskodawcy znajdował się w

złej wierze, do zasiedzenia służebności przesyłu mogło dojść po upływie lat trzydziestu. Termin zasiedzenia służebności przesyłu, którego bieg rozpoczął w dniu 27 maja 1990 roku oraz podlegał skróceniu o okres od 1 lutego 1989 roku do 26 maja 1990 roku, upływie więc dopiero w dniu 1 lutego 2019 roku, a nie jak twierdzi wnioskodawca w dniu 1 lutego 2009 roku. W konsekwencji w chwili złożenia wniosku o ustanowienie służebności nie upłynął jeszcze odpowiedni termin zasiedzenia przewidziany w art. 172 § 2 k.c. w zw. z art. 292 k.c. Wobec powyższego, nie mogło także dojść do stwierdzenia przez Sąd, nabycia w drodze zasiedzenia przez (...) S.A. z dniem 1 lutego 2009 roku służebności przesyłu.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 2 k.p.c.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł wnioskodawca (...) S.A. w K. i zaskarżając go w całości zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. z art. 172 § 1 k.c. w związku z art. 292 k.c. i art. 305¹ w związku z art. 6 k.c. i art. 7 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, iż poprzednik prawny wnioskodawcy będący posiadaczem urządzeń elektroenergetycznych: linii SN 15 kV, linii NN 0,4 kV oraz stacji transformatorowej o nr (...), w związku z uchyleniem dnia 1 lutego 1989 roku zasady jednolitej własności państwowej, pozostawał w złej wierze, co w konsekwencji doprowadziło do ustalenia, iż okres spokojnego posiadania służebności przesyłu uprawniający do jej zasiedzenia przez wnioskodawcę w realiach niniejszej sprawy miałby wynieść 30 lat, a zatem do dnia złożenia wniosku jeszcze nie upłynął, podczas gdy wnioskodawca (poprzednik prawny) jako posiadacz rzeczonych urządzeń od 1965 roku, w związku z uchyleniem w dniu 1 lutego 1989 r. zasady jednolitej własności państwowej, pozostawał bezsprzecznie w dobrej wierze, co w konsekwencji powoduje, iż okres spokojnego posiadania służebności wystarczający do jej zasiedzenia wynosi 20 lat i upłynął najpóźniej z dniem 27 maja 2010 roku (ze względu na decyzję komunalizacyjną), przez co z tym dniem doszło do zasiedzenia przez Wnioskodawcę przedmiotowej służebności.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku oraz zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania sądowego za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I Instancji, przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, iż Sąd I Instancji błędnie przyjął, że w toku niniejszego postępowania domniemanie dobrej wiary, istniejące po stronie wnioskodawcy zostało obalone. Ciężar obalenia przedmiotowego domniemania spoczywał bowiem na uczestniku, który nie wykazał w wystarczający sposób, iż domniemanie to nie powinno mieć w niniejszej sprawie zastosowania. Samo zaś kwestionowanie przez uczestnika dobrej wiary po stronie wnioskodawcy nie wywołuje samoistnie skutku w postaci obalenia domniemania ustanowionego w art. 7 k.c. Szczególnie, iż w toku niniejszego postępowania wnioskodawca w wystarczający sposób udowodnił lub co najmniej uprawdopodobnił swoją dobrą wiarę. Skoro poprzednik prawny wnioskodawcy wniósł rzeczony urządzenia elektroenergetyczne na swoim gruncie, to zgodnie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego nie sposób twierdzić, iż Skarb Państwa jako właściciel nieruchomości wniósł sporne urządzenia elektroenergetyczne bez swojej własnej zgody czy wbrew swojej woli. W kontekście domniemania dobrej wiary ustanowionego przez art. 7 k.c. oraz wobec przeciwstawianych przedłożonym przez wnioskodawcę dokumentom jedynie ogólnych twierdzeń uczestnika o ich kwestionowaniu (nie popartych żadnym przeciwdowodem), bezsprzecznie nie doszło do obalenia domniemania dobrej wiary wynikającego z art. 7 k.c. Nadto, sama zmiana ustawowa (uchylenie zasady jednolitej własności państwowej) nie mogła spowodować obalenia domniemania dobrej wiary. Zdaniem wnioskodawcy, nowelizacja kodeksu cywilnego z dnia 1 lutego 1989 roku (data uchylenia art. 128 k.c.) i skorelowana z nią decyzja komunalizacyjna z dnia 27 maja 1990 roku w istocie powinny być rozumiane jako swego rodzaju „dobrowolne przekazanie” urządzeń energetycznych i związanej z nimi służebności. Należy mieć przy tym na uwadze, że Skarb Państwa nie był li tylko poprzednikiem prawnym wnioskodawcy, ale również uczestnika. W tym sensie trudno uznać, że przedsiębiorca przesyłowy pozostawał w złej wierze, skoro „otrzymał” urządzenia energetycznych i związaną z nimi służebność przesyłu, od podmiotu (Skarbu Państwa – poprzednik prawny Uczestnika), który sam je wniósł na swoim gruncie. Wnioskodawca będąc w posiadaniu rzeczonych urządzeń i przedmiotowej służebności, znajdował się zatem w dobrej

wierze. Powyższy okres spokojnego posiadania służebności wystarczający do jej zasiedzenia upłynął zatem najpóźniej z dniem 27 maja 2010 roku i wówczas doszło do zasiedzenia przez wnioskodawcę przedmiotowej służebności.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które zasadniczo były niesporne pomiędzy stronami i nie zostały zakwestionowane przez wnioskodawcę w apelacji. Sąd Okręgowy nie znalazł także podstaw do zakwestionowania tych ustaleń, jako mających oparcie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, czyniąc je tym samym także podstawą własnego rozstrzygnięcia, wywodząc jednak z tych ustaleń częściowo odmienne wnioski prawne.

Nie budzi wątpliwości fakt, iż zdarzeniem prawnym prowadzącym do nabycia służebności może być zasiedzenie, które jest sposobem nabycia własności lub ograniczonego prawa rzeczowego (służebności gruntowej) przez upływ oznaczonego w ustawie czasu. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio do zasiedzenia służebności, co oznacza, że znajdują odpowiednie zastosowanie art. 172-173 i art. 175-176 k.c. Stosowany odpowiednio art. 172 k.c. przewiduje, że posiadacz służebności gruntowej nabywa tę służebność, jeżeli posiada ją nieprzerwanie od lat 20, będąc w dobrej wierze. Posiadacz w złej wierze nabywa służebność dopiero po upływie 30 lat. Definicja posiadacza służebności zawarta jest w art. 352 k.c. W myśl natomiast stosowanego odpowiednio art. 176 k.c., jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania służebności, obecny posiadacz służebności może doliczyć do czasu, przez który sam posiada, czas posiadania swego poprzednika. Przyjąć przy tym należy, że posiadanie służebności jest posiadaniem prawa, a więc posiadaniem odrębnym w stosunku do posiadania nieruchomości, na której zlokalizowane zostały urządzenia przesyłowe wchodzące w skład przedsiębiorstwa.

W sprawie nie było przedmiotem sporu, że urządzenia przesyłowe zlokalizowane na nieruchomości objętej księgą wieczystą (...) stanowiącej działkę nr (...) (...) Ś., wybudowane zostały w 1965 roku, a zatem w czasie, gdy nieruchomość ta obecnie stanowiąca własność uczestnika Gminy Miejskiej K., stanowiła własność Skarbu Państwa, pozostając taką aż do dnia 27 maja 1990 r. Z kolei z dniem 1 października 1990 r., ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, uchyliła art. 177 k.c. zawierający zakaz zasiadywania nieruchomości państwowych. Zgodnie z art. 10 ustawy nowelizacyjnej jeżeli przed wejściem w życie niniejszej ustawy istniał stan, który według przepisów dotychczasowych wyłączał zasiedzenie nieruchomości, a według przepisów obowiązujących po wejściu w życie tej ustawy prowadzi do zasiedzenia, zasiedzenie biegnie od dnia jej wejścia w życie; jednakże termin ten ulega skróceniu o czas, w którym powyższy stan istniał przed wejściem w życie ustawy, lecz nie więcej niż o połowę. Jak słusznie wskazał Sąd Rejonowy państwowa osoba prawna nie mogła być posiadaczem samoistnym nieruchomości w rozumieniu art. 172 k.p.c. w okresie obowiązywania art. 128 k.c. ustanawianego zasadę jedności własności państwowej to jest do dnia 1 lutego 1989 r. Do tej daty, gdy jak w niniejszej sprawie, zarówno właścicielem nieruchomości obciążonej jak i posiadaczem służebności gruntowej przesyłu był Skarb Państwa, nie mogło w ogóle dojść do zasiedzenia służebności przesyłu, skoro właściciel nie może nabyć przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości stanowiącej jego własność. Po znowelizowaniu art. 128 k.c., co nastąpiło z dniem 1 lutego 1989 r., własność państwowa przysługiwała Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym. Od tej więc chwili Przedsiębiorstwo Państwowe „Zakład Energetyczny (...)”, stało się posiadaczem służebności przesyłu, doszło bowiem do rozdzielenia osoby posiadacza służebności przesyłu oraz osoby właściciela nieruchomości obciążonej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2009 r. II CSK 103/09). Co za tym idzie, o ile brak było możliwości zaliczenia do okresu zasiedzenia posiadania w tym zakresie nieruchomości objętej wnioskiem w okresie przed dniem 1 lutego 1989 r., ponieważ nie było możliwe w tym czasie zasiedzenie nieruchomości państwowej przez państwową osobę prawną, to już okres posiadania po tej dacie mógł i powinien zostać zaliczony, o ten czas skróceniu podlegać zatem winien termin zasiedzenia. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2009r. IV CSK 291/09; oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2009r. I CSK 495/08, z dnia 17 grudnia 2010r. III CZP 108/10 i z dnia 25 stycznia 2006r. ICSK 11/05 z chwilą uchylenia art. 128 k.c. w pierwotnym brzmieniu państwowe osoby prawne, w tym przedsiębiorstwa państwowe, mogły nabywać składniki majątkowe na własność,

a także korzystać ze służebności przesyłu w swoim imieniu, co pozwala na doliczenie okresu po 1 lutego 1989r. do czasu, o jaki skraca się wymagany okres zasiedzenia. Za trafny Sąd Okręgowy uznał zarzut skarżącego odnoszący się do niewłaściwego przyjęcia przez Sąd Rejonowy istnienia u poprzednika prawnego wnioskodawcy złej wiary w chwili wejścia w posiadanie przedmiotowej służebności przesyłu, co w konsekwencji spowodowało przyjęcie niewłaściwego terminu upływu okresu prowadzącego do nabycia w drodze zasiedzenia objętej wnioskiem służebności przesyłu. Słusznie bowiem skarżący wskazywał na wynikające z art. 7 k.c. domniemanie dobrej wiary. Domniemanie to wyznacza także ciężar dowodu, który spoczywa na stronie, która kwestionuje istnienie dobrej wiary po stronie swego przeciwnika procesowego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje stanowisko, iż dobra wiara polega na błędnym, ale w danych okolicznościach usprawiedliwionym przekonaniu, że danej osobie przysługuje wykonywane przez nią prawo (por. m.in. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 11 grudnia 1975 r., III CZP 63/75, OSNCP 1976, nr 12, poz. 259, uchwałę Sądu Najwyższego z 24 marca 1980 r., III CZP 14/80, OSNCP 1980, nr 9, poz. 161). Przy czym o dobrej albo złej wierze posiadacza – także służebności - decyduje chwila uzyskania posiadania (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2003 r., III CZP 35/03, nie publ. oraz z dnia 16 grudnia 2015 r., IV CSK 132/15, nie publ.). W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy momentem decydującym dla ustalenia dobrej lub złej wiary po stronie poprzednika prawnego wnioskodawcy był dzień 1 lutego 1989 r. , albowiem jak wskazano już wyżej z dniem zniesienia jednolitości własności państwowej poprzednik prawny wnioskodawcy Przedsiębiorstwo Państwowe „Zakład Energetyczny (...)” rozpoczął posiadanie służebności na swoją rzecz i nie mógł jej wykonywać względem Skarbu Państwa w złej wierze, skoro bezspornym było, że urządzenia przesyłowe, z których korzystał bez sprzeciwu Skarbu Państwa jako ich właściciela, zostały zbudowane w ramach realizacji zadań państwowych, na nieruchomości Skarbu Państwa za jego zgodą jako jej właściciela, a zatem ich budowa i korzystanie z nich były legalne. W tych okolicznościach przedsiębiorstwo nie miało żadnych podstaw by przypuszczać, że korzystając w takim zakresie z nieruchomości narusza prawa właściciela gruntu. W ocenie Sądu Okręgowego trudno zatem uznać, że domniemanie dobrej wiary zostało obalone.

W świetle poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych okres posiadania służebności prowadzący do jej zasiedzenia rozpoczął się od dnia 27 maja 1990 r, albowiem z tym dniem nieruchomość stanowiąca działkę nr (...) (...) Ś. przestała być własnością Skarbu Państwa i została nabyta przez Gminę Miejską K. na podstawie ustawy z dnia 10 maja 1990 roku przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych, wobec czego obowiązujący wówczas jeszcze przepis art. 177 k.c. wyłączający zasiedzenie własności Skarbu Państwa, nie znajdował zastosowania. Do okresu tego mógł zostać doliczony - zważywszy na uregulowanie zawarte w art. 10 ustawy o zmianie k.c. z 1990 r.- okres posiadania służebności przesyłu przez poprzednika prawnego wnioskodawcy Przedsiębiorstwo Państwowe „Zakład Energetyczny (...)” liczony od dnia 1 lutego 1989 r. do dnia 26 maja 1990 r. Długość terminu zasiedzenia, zgodnie z brzmieniem art. 172 § 1 k.c. w związku z art. 9 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. dla posiadacza w dobrej wierze wynosi 20 lat. Ponieważ - jak wynika z przedstawionych wyżej rozważań - 20 letni termin zasiedzenia przez poprzednika prawnego wnioskodawcy służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu rozpoczął swój bieg w dniu 27 maja 1990 r., ulegając skróceniu o czas od 1 lutego 1989 r. do 26 maja 1990r., jego upływ przypadł na dzień 1 lutego 2009 r.

Pomimo jednak takiej konkluzji przedmiotowy wniosek słusznie został przez Sąd Rejonowy oddalony, albowiem zmierzał do ustanowienia na rzecz wnioskodawcy tytułu do korzystania z przedmiotowej nieruchomości w postaci służebności przesyłu , którym to tytułem wnioskodawca już dysponuje. Podstawową przesłanką przysługiwania właścicielowi (oraz przedsiębiorcy) roszczeń, o których stanowią art. 305⁽²⁾ § 1 i § 2 k.c. jest brak tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości przez przedsiębiorcę przesyłowego. W sytuacji, gdy właściciel urządzeń przesyłowych dysponuje już tytułem prawnym, brak jest podstaw do uwzględnienia wniosku. Istotą postępowania o ustanowienie służebności jest bowiem usankcjonowanie prawnorzeczowego tytułu do władania cudzym gruntem w określonym zakresie, co w przypadku istnienia prawa o takiej treści, czyni wniosek bezprzedmiotowym. W ocenie Sądu Okręgowego należy w świetle okoliczności faktycznych niniejszej sprawy odwołać się do stanowiska Sądu Najwyższego w tym przedmiocie, wyrażonym w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r. IV CSK 510/15 oraz IV CSK 509/15. Bezspornym w sprawie było, iż nieruchomość stanowiąca działkę nr (...) (...) Ś. w chwili posadowienia na niej urządzeń linii energetycznej (1965 r.) i w okresie późniejszym była własnością państwową w świetle obowiązującej

wówczas zasady jednolitej własności państwowej, wywodzonej z art. 128 k.c. W wyniku obowiązywania powyższej zasady zarówno właścicielem i posiadaczem samoistnym nieruchomości znajdującej się w zarządzie przedsiębiorstwa państwowego, na którym posadowiono urządzenia elektroenergetyczne, jak i właścicielem i posiadaczem samoistnym tych urządzeń, wchodzących, zgodnie z art. 49 § 1 k.c., w skład przedsiębiorstwa przesyłowego - poprzednika prawnego wnioskodawcy, był Skarb Państwa. Z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny tj. od 1 lutego 1989 r. zniesiona została zasada, że jedynie Skarbowi Państwa może przysługiwać prawo własności mienia państwowego, w wyniku czego państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną w zakresie nabywania składników majątkowych na własność. Zmiana art. 128 k.c. – wyrażającego konstrukcję jednolitej własności państwowej - dokonana tą ustawą nie spowodowała jednak przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym - z mocy przepisów kodeksu cywilnego i ustaw szczególnych - uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostających w ich zarządzie w dniu wejścia w życie tej ustawy. Zmianę taką spowodowała natomiast ustawa z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, która w art. 2 ust. 1 zdanie pierwsze stanowiła, że grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub własność gminy (związku międzygminnego), z wyłączeniem gruntów Państwowego Funduszu Ziemi, będące w dniu wejścia w życie tej ustawy, tj. w dniu 5 grudnia 1990 r., w zarządzie państwowych osób prawnych innych niż Skarb Państwa, stają się z tym dniem z mocy prawa przedmiotem użytkowania wieczystego. Prawo zarządu istniejące w dniu 5 grudnia 1990 r. po stronie państwowych osób prawnych w stosunku do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność gminy przekształciło się więc z mocy prawa z tym dniem w prawo użytkowania wieczystego w rozumieniu kodeksu cywilnego, natomiast w odniesieniu do budynków, innych urządzeń i lokali znajdujących się na tych gruntach - w prawo własności (tak uchwała składu siedmiu sędziów - zasada prawna - Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, OSNC 1991, nr 10-12, poz. 118 i z dnia 11 października 1990 r. III AZP 13/90 nie publ.). Natomiast w odniesieniu do innych składników majątkowych (ruchomości) - również nastąpiło przekształcenie w prawo własności - w dniu 7 stycznia 1991 r. na podstawie przepisu art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, OSNCP 1991, nr 10-12, poz. 118; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14, niepubl.). Do tej też kategorii rzeczy (ruchomości) należy zaliczyć ze względu na rozwiązanie przyjęte w art. 49 § 1 k.c. urządzenia wchodzące w skład przedsiębiorstwa przesyłowego. Sąd Najwyższy w uchwale IV CSK 510/15 wskazał, nadto, iż o ile uwłaszczenie z mocy art. 2 ust. 1 i 2 ustawy o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości stwierdzone było deklaracyjną decyzją wojewody albo zarządu gminy, o tyle nabycie z mocy przepisów ustawy z grudnia 1990 r. nie było potwierdzane tego rodzaju decyzją. Szczególna sytuacja powstawała, gdy w skład przedsiębiorstwa państwowej osoby prawnej wchodziły urządzenia przesyłowe posadowione na nieruchomościach stanowiących własność Skarbu Państwa w chwili wejścia w życie ustawy z grudnia 1990 r. Taki stan rzeczy miał właśnie miejsce w niniejszej sprawie. Jak wskazał bowiem Sąd Najwyższy, będące taką osobą przedsiębiorstwo państwowe, mając w swym zarządzie te urządzenia, miało jednocześnie tytuł prawny do korzystania z nieruchomości Skarbu Państwa w zakresie niezbędnym do ich eksploatacji. Jeżeli więc w ramach procesu uwłaszczenia państwowych osób prawnych następowało ich majątkowe usamodzielnienie, to należy przyjąć, że uwłaszczenie to skutkowało nie tylko przekształceniem przysługującego im zarządu urządzeń przesyłowych w prawo ich własności, ale też przekształceniem owego tytułu prawnego we właściwe prawo podmiotowe, uprawniające je do (dalszego) korzystania z nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa, na których posadowione były przedmiotowe urządzenia. Prawem powstającym w wyniku przekształcenia dotychczasowego tytułu do korzystania z nieruchomości państwowych w zakresie niezbędnym do eksploatacji uzyskanych na własność i posadowionych na tych nieruchomościach urządzeń - w ówczesnym stanie prawnym - była służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Skoro bowiem możliwe było umowne nabycie albo zasiedzenie takiej służebności przed wejściem w życie przepisów art. 305⁽¹⁾ i nast. k.c., wprowadzających służebność przesyłu (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, Nr 11, poz. 142, z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biuletyn SN 2008, nr 10, s. 8, z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 31.13, OSNC 2014, Nr 2, poz. 11), to mogła ona również powstać z mocy prawa jako rezultat uwłaszczenia państwowej osoby prawnej. Z chwilą zatem uzyskania - na podstawie ustawy z grudnia 1990 r. - własności urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomościach będących wówczas własnością Skarbu Państwa, przedsiębiorstwo państwowe uzyskiwało – ex lege jako prawo związane z własnością

tych urządzeń i obciążające owe nieruchomości - służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu (postanowienia z 12 maja 2015 r., IV CSK 509/15 i IVCSK 510/15). Sąd Najwyższy wskazał również, iż prawo, o którym mowa, jako powstałe z mocy prawa objęte jest działaniem art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, obliguje wobec tego każdoczesnego właściciela nieruchomości, na których posadowione są urządzenia przesyłowe, do znoszenia ich istnienia, jak również uprawnia każdoczesnego właściciela urządzeń do korzystania z nieruchomości w odpowiednim zakresie. W kontekście wyżej wyrażonego stanowiska Sądu Najwyższego, podzielanego przez Sąd Okręgowy w niniejszym składzie, w stanie faktycznym niniejszej sprawy należało uznać, iż wnioskodawca dysponuje powstałym z chwilą uwłaszczenia z mocy prawa tytułem prawnym do korzystania w niezbędnym zakresie z nieruchomości stanowiącej obecnie własność uczestnika Gminy Miejskiej K., na której znajdują się urządzenia przesyłowe – tj. służebność przesyłu. Co za tym idzie nie było podstaw do uwzględnienia wniosku wobec zaistniałej przeszkody.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy oddalił apelację na mocy art. 385 k.p.c.

SSO Katarzyna Serafin- Tabor SSO Anna Nowak SSO Anna Kozłińska